Анатолій Гриценко: «Більшої загрози, аніж ми самі, для України не існує»

Читать на русском
Додати як бажане джерело в Google

Анатолій Гриценко: «Більшої загрози, аніж ми самі, для України не існує»

В умовах, коли чимало членів РНБОУ і депутати Верховної Ради опинилися на далеких від України островах, відрізані від Батьківщини теплими морями й океанами, засідання парламентського комітету з питань національної безпеки та оборони минулого четверга стало тим майданчиком, на якому представники різних політичних сил, українських державних органів і спецслужб, керівники інших комітетів Верховної Ради без журналістів і телекамер змогли професійно обговорити ситуацію, що склалася на Кавказі у зв'язку з воєнними діями між Росією та Грузією, а також питання мінімізації її можливих негативних наслідків для нашої країни.

Напередодні цього засідання ми зустрілися з главою комітету з питань нацбезпеки та оборони Анатолієм ГРИЦЕНКОМ, щоб поставити йому запитання, якими, на наш погляд, сьогодні цікавляться багато українців.

Напередодні цього засідання ми зустрілися з главою комітету з питань нацбезпеки та оборони Анатолієм ГРИЦЕНКОМ, щоб поставити йому запитання, якими, на наш погляд, сьогодні цікавляться багато українців. «Скажемо прямо — це війна» — Анатолію Степановичу, те, що ми кілька днів із жахом спостерігали в Грузії, Захід сором'язливо називає виходом Росії за межі миротворчої місії. Росія ж каже про агресію Грузії проти Південної Осетії й етнічні чистки. Яке визначення тому, що відбувається, можете дати ви? — Для локалізації конфлікту й особливо його наслідків, регіональних і глобальних, потрібно дати оцінку тому, що відбулося. І відійти при цьому від системи координат «свій–чужий», адже ситуація складна, не чорно-біла, і вона не може оцінюватися однозначно в термінах «агресор» і «жертва агресії». Абсолютно прогнозовано, що після прецеденту визнання Косово заморожені конфлікти на території Грузії — у Південній Осетії та Абхазії — рано чи пізно мали вибухнути. Вони вибухнули тепер. У Південній Осетії конфлікт перейшов у гарячу фазу, потрібно це визнати, рішенням президента Саакашвілі про застосування сили для відновлення конституційного порядку. Я вважаю — це помилковий і трагічний за своїми наслідками крок грузинського президента. Більше того, він зробив його, не поставивши до відома ні партнерів по НАТО і ЄС, ні президента України. Керівник держави не має права на емоційні рішення, він повинен зберігати холоднокровність за будь-яких умов. Навіть коли його провокують до силових дій, а Саакашвілі провокували довго. Тому, висловлюючи солідарність із народом Грузії, котрий став об'єктом воєнної агресії, я не солідарний із рішенням грузинського президента. Ще місяць тому я підтримував його потужні ініціативи, спрямовані на нормалізацію відносин із Абхазією. Саакашвілі запропонував цій республіці немислимо широкі повноваження та преференції: пост віце-президента Грузії, квоту для представників республіки в центральній владі, особливі економічні умови для пріоритетного розвитку регіону, навіть право вето на ухвалення окремих законів парламентом Грузії. Пропозиції було відкинуто без обговорення. Причин, на мій погляд, дві: глибока взаємна недовіра й орієнтація Абхазії на підтримку Росії. А тепер про конфлікт і його наслідки. Силова акція грузинської армії дала результат, протилежний тому, на який розраховував Саакашвілі. Гадаю, попри всі зусилля щодо збереження територіальної цілісності, Грузія де-факто втратила обидві республіки — і Південну Осетію, і Абхазію. — Назавжди?

Важливі новини

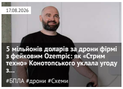

17.08.2026
5 мільйонів доларів за дрони фірмі з фейковим Ozempic: як «Стрим техно» Конотопського уклала угоду з...
#БПЛА #дрони #Схеми

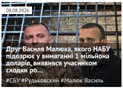

08.08.2026
Друг Василя Малюка, якого НАБУ підозрює у вимаганні 1 мільйона доларів, виявився учасником сходки ро...
#СБУ #Рудьковский #Малюк Василь

ЦЕНЗУРА
ЯК ОБІЙТИ БЛОКУВАННЯ
І ЧИТАТИ НАШ САЙТ

Останні новини

По даті | По переглядам | По коментарям

12:59 У Львові 25-річному чоловікові повідомили про підозру у вбивстві військовослужбовця ТЦК
12:53 Львівський ТЦК відреагував на вбивство військовослужбовця: «Смерть від рук свого — особливо цинічна й болюча»
12:50 На Закарпатті суд оштрафував водія за заниження вартості напівпричепа та конфіскував транспорт
12:44 НБУ заборонив шахрайський сервіс MONEY24/7: компанії працювали без необхідних ліцензій
12:38 У Херсоні російський дрон атакував поліцейських: загинув майор
Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Оперативно про головне
12:32 ГСЦ МВС та «Асвіо Банк»: чому за державні послуги українці змушені платити додаткові комісії
12:26 Чоловік Ірини Мудрої назвав розслідування НАБУ й САП «здогадками та чутками» й кинув слухавку

— В історичній перспективі не можна казати «назавжди». Згадаймо, були імперії, котрі вважали, що існуватимуть «назавжди». Імперії розпалися, з’явилися нові держави, нові союзи… Але я не бачу реальних передумов, щоб у доступному для огляду майбутньому — через 10, 15, 20 років — Тбілісі зміг відновити конституційний контроль над Цхінвалі та Сухумі. Це перше. Друге. Я категорично не приймаю і засуджую застосування грузинською армією реактивних систем залпового вогню — по своїй території і проти своїх же громадян. Навіть із воєнного погляду, не системами типу «Град» борються з бойовиками та терористами. Для цього є спецназ, у крайньому разі, точкові удари артилерії чи авіації. А реактивні системи залпового вогню знищують усе живе і руйнують усі будівлі в зоні ураження. Такий шлях відновлення конституційного порядку неприйнятний. Тому я вважаю, що посадові особи, котрі віддали наказ про застосування систем залпового вогню, мають бути віддані під суд. — А якщо це був наказ особисто Саакашвілі? — Повторю: має відповісти посадова особа, котра віддала наказ. Хоч би хто нею був. Тепер що стосується дій Росії. Відзначу два моменти. По-перше, не російській владі закликати світ до моральності, говорячи про неприпустимість жертв серед мирного населення, про геноцид й етнічні чистки. На нашій із вами пам’яті розстріляно рішенням російської влади парламент, практично стерто з лиця землі Чечню і її столицю місто Грозний, коли, цитуючи відомого російського політика, «мочили в сортирі» все, що рухалося підозріло. Тому не варто російській владі моралізаторствувати. Про це можуть авторитетно говорити керівники держав, які змогли мирно вирішити внутрішні конфлікти, зокрема прояви сепаратизму. Можуть чехи й словаки, котрі мирно розділили країну. Може й Україна, котра не давила танками сепаратистів Мєшкова в Криму, не розстріляла Майдан і не стерла з лиця землі Сєверодонецьк… Третє. Відповідь Росії на події в Південній Осетії була явно неадекватною за своєю силою та масштабом. Росія порушила норми міжнародного права, коли ввела на територію суверенної держави свої регулярні війська і розпочала проти Грузії широкомасштабну воєнну агресію. Такі дії важко назвати миротворчістю, скажемо прямо — це війна. Воєнні дії велися в усіх трьох сферах: із повітря, із моря, на суходолі. Ударів завдавали по всій території Грузії — артилерією, а також тактичною, фронтовою і стратегічною авіацією. З елементами морської блокади кораблями ЧФ, активної інформаційної та кібернетичної війни. Задум росіян прогнозовано швидко зрозуміли в іншій невизнаній республіці — Абхазії, і бойові дії поширилися на цей регіон Грузії. Збройні формування Абхазії вийшли за її межі, завдаючи ударів артилерією, авіацією і знову-таки — реактивними системами залпового вогню. Урешті-решт, на територію Грузії Росія додатково ввела близько двох дивізій — приблизно по дивізії в кожну з двох невизнаних республік. У тому числі танкові, механізовані й артилерійські частини, спецназ і десантників, із технікою й озброєнням. А ще «добровольці», яких ніхто не рахував.

«Росія сама загнала себе в пастку»

— Чи є сьогодні впевненість, що сторони конфлікту не повернуться до бойових дій? Адже з одного боку, президент Саакашвілі заявляє про вихід з СНД і, головне, про денонсацію угод про миротворчу місію СНД, оголошує російських «миротворців» окупаційними військами. З іншого — президент Медведєв, говорячи про закінчення воєнної операції в Грузії, віддає розпорядження своїм воєначальникам «у разі нової агресії з грузинської сторони ухвалювати рішення про знищення агресора». Наскільки крихким чи наскільки міцним є цей мир? — Коротко не відповім і почну з причин конфлікту — вони двоїсті. З одного боку, своїм корінням вони сягають у минуле, а з іншого — спрямовані в майбутнє. Чому в майбутнє? Поясню образно: на бойових наказах російського командування й прес-релізах російського МЗС при нагріванні можуть проявитися написані симпатичними чорнилами три слова: «Косово» й «Велика Росія». Попереджали ж, що косовський прецедент прямо проектується на Південну Осетію, Абхазію, так само як і інші заморожені конфлікти по всьому світі, включаючи Західну Європу — їх понад 150. Росія виступила проти визнання незалежності Косово, і я вважаю, що Україна теж не повинна визнавати самопроголошену республіку. Тому що маніфестації сепаратизму можуть пройти по всій планеті, й ми не встигатимемо гасити пожежі. Так що, гадаю, перший чинник — Росія вирішила покарати Захід за визнання незалежності Косово. А другий чинник — це «Велика Росія». У нещодавно оприлюдненій (уже за президента Медведєва) Концепції зовнішньої політики РФ прописано, що «вплив Заходу на глобальні процеси послаблюється», там же йдеться про посилення потенціалу Росії, і це правда. Певне, російські керівники вирішили, що їхній час уже настав і вони мають прискореними темпами відновлювати статус супердержави. Яка активно впливатиме на всі світові процеси й важливі регіони, починаючи з країн «близького зарубіжжя». Очевидно, меншою мірою це стосується трьох балтійських держав, які встигли вскочити в поїзди НАТО та ЄС. Ось чому причини є глибинними й довгостроковими. І все ж, чи могла Росія вчинити інакше? Не тільки виграти тактично (зміцнивши позиції на Кавказі), а й не програти при цьому стратегічно (підірвавши свій імідж і довіру в усьому світі)? Могла, та не змогла. Якби Росія, у відповідь на силові дії Саакашвілі, ввела війська на територію Південної Осетії, посилила своїх миротворців, а потім поставила жорстку вимогу припинити вогонь і разом зі світовим співтовариством домоглася локалізації конфлікту, не виходячи за межі автономії, дії РФ дістали б не захоплену, але все ж таки іншу оцінку. Навіть при тому, що це, як і раніше, є порушенням суверенітету Грузії, гадаю, такий крок Росії світ би сприйняв спокійніше. І тоді настали б дуже тяжкі часи для президента Грузії. Але Росія не зупинилася. Треба визнати, що російські військові, з професійного погляду, діяли грамотно. Щоб зупинити удари грузинської армії по території Південної Осетії, треба бити по тилах, комунікаціях, інших ешелонах, об’єктах військової інфраструктури. Але, крім військової логіки, є ще й норми міжнародного права. Є суверенітет іншої держави, є цивільні об’єкти, удари по яких неприпустимі згідно із законами ведення війни. Тут Росія переступила межу, і її подальші дії — це вже агресія й непропорційне застосування сили. Росія сама загнала себе в пастку. З кожним новим ударом, новою руйнацією, які світ бачив на екранах у сотнях мільйонів помешкань, авторитет Росії падав — скрізь. На мою думку, лише Фідель Кастро сказав кілька слів на підтримку Росії. Заклопотано промовчали навіть у союзній державі Білорусь. Світ здригнувся й пригадав СРСР зразка 1956-го, 1968-го, 1979-го… До речі, якщо обмежитися лише військовим аспектом, визнаймо, що грузинська армія виявилася слабкішою, ніж про неї думали. І це не питання солдатів, а скоріше питання командування. У багатьох випадках воно діяло непрофесійно. Ще не час для остаточних оцінок, але деякі дії під час війни (адже було оголошено військовий стан) викликали здивування. Під час війни верховний головнокомандувач не повинен організовувати багатотисячні мітинги, якщо бомби рвуться за кілька десятків кілометрів від столиці. Також, із військового погляду, незрозуміло, чому не було заблоковано Рокський тунель і чому колоні російської бронетехніки дозволили безперешкодно пройти всередину країни, розуміючи, що потім ця бронетехніка знищуватиме підрозділи грузинської армії? Таких запитань багато. Ясно одне — потенціал грузинської армії не було використано ефективно. А тепер про припинення вогню. Не маючи за спиною консенсусу країн ЄС і мандата на більш жорстку й чесну позицію, президент Саркозі прийняв написані російською стороною шість принципів урегулювання, серед яких — і припинення вогню. Президента Саакашвілі не всі принципи влаштовують, але він змушений був їх прийняти. У його становищі важко диктувати умови. Головне — зупинити війну й повернути країну до мирного життя. Думаю, вогонь регулярних військ Росії і Грузії буде припинено. Та як поведеться керівництво Абхазії, важко прогнозувати, нині (полудень середи. — Т.С.) там іще воюють за повний контроль над Кодорською ущелиною. Можуть бути й провокації, навмисні або з боку непідконтрольних владі бойових груп. Знову ж, чиї команди виконують «добровольці»? — А інших принципів з шести буде дотримано? — Не без складнощів і проблем, але, гадаю, будуть. Зазначу

12:22 У Варшаві скрипалька з Миколаєва зіграла «Києве мій»: відео розчулило мережу ▶
12:16 У Луцьку розгромили бус ТЦК: у мережі з'явилися нові відео ▶
12:13 Після масованих атак пропонують скорочувати робочий день щонайменше на дві години
12:10 Київ на 90% готовий до опалювального сезону, — Кличко
12:05 На Одещині жінка вигнала з мінімаркету працівників ТЦК, які намагалися мобілізувати чоловіка ▶
12:02 Підроблені EUR.1 завдали збитків на 14,8 мільйона гривень: матеріали справи «Волпасу» передали прокуратурі
11:59 Павло Щербина намагається перевести ігровий бізнес із «Сенс Банку» до «Банку Альянс» 📷
11:53 **Сильна пожежа спалахнула на Київщині після атаки балістикою**
11:47 США продовжили термін переговорів щодо продажу закордонних активів «Лукойлу»
11:45 **Київ та область атакують балістичні ракети: нові ракети прямують на столицю**
11:40 Заявника НАБУ в справі ексголови ДСА Сальнікова затримали за підозрою в схемі фіктивного бронювання
11:37 «Мадяр» попередив про нові атаки РФ: «Непрості випробування лише попереду»
11:32 У Києві затримали «злодія в законі» «Куцу»: суд дозволив тримати його під вартою 45 діб 📷 ▶
11:27 В Україні з 1 вересня вдвічі підвищать студентські стипендії: скільки отримуватимуть 📷
11:24 Федоров відповів, чи планує йти у президенти України: «Буду ухвалювати рішення» ▶

Теги новин

COVID-19 агрессия России Атака Війна Война ВСУ Вторжение Дональд Трамп Донбасс ДТП Зеленский ЗСУ Киев Київ коронавирус Коррупция Напад Росії на Україну Нападение России на Украину оккупанты окупанти Порошенко Путин Росія Россия СБУ США Украина Україна ЧП Эпидемия коронавируса

Наші опитування

Чи вірите ви, що Дональд Трамп зможе зупинити війну між Росією та Україною?

○ Так, повністю зможе
○ Частково зможе, але не відразу
○ Ні, не зможе
○ Це залежить від дій інших сторін
○ Важко відповісти

Голосувати

Показати результати опитування
Показати всі опитування на сайті

головне, що не потрапило в шість принципів урегулювання, — збереження територіальної цілісності Грузії. Попри зусилля багатьох країн, зокрема й України та окремих держав — членів ЄС і НАТО, повторюся: я не вірю, що вдасться цього домогтися. Як на мене, на Південному Кавказі все ж буде реалізовано косовський прецедент. І обидві самопроголошені республіки — не завтра, так післязавтра — назвуть себе державами. І будуть країни, які їх визнають. Не виключаю, що згодом Південна Осетія чи Абхазія, або обидві республіки, захочуть приєднатися до Росії. Якщо говорити про політичні дії Росії, то значною мірою вони є ірраціональними. Тому що насправді Росія і до війни мала практично повний контроль над обома республіками. Керівні посади в них обіймають російські громадяни. Вони завжди орієнтувалися на Росію, не спілкувалися з грузинським керівництвом, замість Тбілісі їздили на зустрічі до Москви. Росії ж не потрібні просто додаткові території. У неї немає людей, щоб заселити й ту, що є. А взяти під свою відповідальність ще дві республіки — це додаткові бюджетні витрати на їхню відбудову, додаткові проблеми, які доведеться розв'язувати Москві. Негативними економічні й політичні наслідки цієї війни будуть не тільки для Росії і Грузії. Для Грузії — особливо, їй будуть потрібні мільярди міжнародної допомоги й кредитів на стабілізацію економіки та фінансової системи. У тяжкому стані опинилася й Вірменія — стратегічний партнер Росії. Адже 70% зовнішнього товарообігу цієї країни йде через Поті, а цей грузинський порт було заблоковано. Крім того, газ із Росії надходить у Вірменію також через територію Грузії. Проблеми виникли й в Азербайджану, й у споживачів його енергоресурсів. Нагадаю, єдиний альтернативний, що не проходить через територію Росії, трубопровід для транспортування енергоносіїв Каспію (Баку—Тбілісі—Джейхан) теж проходить через територію Грузії. І сьогодні серйозно постало питання про його безпеку. Прямих і непрямих наслідків війни буде багато. Зокрема й для України.

«І на сильного знайдеться управа»

— Тоді повернімося до міжнародної реакції. На мій погляд, вона не витримує жодної критики, оскільки була ганебно обережна і млява. Всі говорили лише про необхідність припинення вогню, але ніхто не дав чіткої оцінки діям Росії з погляду міжнародного права. Наступного дня після бомбувань Горі, після загибелі європейських журналістів, після абсолютно диких висловлювань вищих посадових осіб Росії, котрі, певне, начиталися творів Оруелла та Замятіна, той-таки Саркозі (з яким Медведєв демонстративно на «ти») заявляє, що приїхав поговорити з «російськими друзями» про мир. Гадаю, кожен із нас цілком припускає, що росіяни, якби захотіли, запросто могли б увійти у Тбілісі й захопити президента Саакашвілі. Переконана, що при цьому жоден танк, жоден літак країн Євросоюзу чи НАТО не зрушив би з місця, щоб захистити суверенну державу — партнера цих організацій та її законно обраного президента. Виходить, що сьогодні Росія безкарно може свавільничати на території, яку вона вважає зоною своїх інтересів. Ви бачите, хто чи що може зупинити Росію? — Розумію, ми зараз говоримо про Росію. Однак, оцінюючи дійовість міжнародних організацій, делікатно, але поставмо питання по-іншому, ширше: а хто здатний сьогодні рішуче й швидко зупинити Китай? Або США, Великобританію, Францію? Нескромно нагадаю читачам: 1999 р. у статті «Чи потрібна Україні нова Військова доктрина?» на сторінках «ДТ» я висвітлював ці питання, і той матеріал зберігає свою актуальність. Почнімо з ООН. Це єдина на планеті глобальна міжнародна організація, але вона недієздатна у тому випадку, якщо учасником конфлікту є один із постійних членів Радбезу ООН. Право вето. Отже, рішення ООН, яке б зупиняло або засуджувало, — не буде. До речі, на випадок конфлікту навколо України одним із учасників або зацікавленою стороною завжди буде постійний член Радбезу. З ООН зрозуміло. Далі. ОБСЄ — єдина міжнародна організація, що об'єднує всі держави Європи плюс США і Канаду. Попри всю повагу до ОБСЄ, вона завжди була повільна у прийнятті рішень, а в разі воєнного конфлікту максимум, на що здатна, — на посередницьку дипломатичну місію й гуманітарну допомогу. Про СНД і ГУАМ краще нічого не говорити. Тепер НАТО і Європейський Союз. Якщо загроза буде спрямована проти країн–членів цих організацій, вони себе захищатимуть. Діятимуть швидше й рішучіше, перервуть відпустки, зберуть міністрів і глав урядів не через 7— 10 днів, а негайно. Інший випадок: якщо об'єктом агресії стане країна за межами членства в НАТО та ЄС. Вона може розраховувати на консолідовану політичну й дипломатичну підтримку. Та й то — не дуже консолідовану, як ми це бачимо сьогодні. Якщо ж ситуація вимагатиме надання військової допомоги, виділення серйозних матеріальних і людських ресурсів, із прогнозованими жертвами, то тут я ставлю величезний знак запитання. Небагато держав ЄС і НАТО будуть готові діяти адекватно ситуації й захищати країну, навіть якщо вона спрямувала вектор своєї політики у бік членства в цих організаціях. Абсолютно очевидно, що в нинішній ситуації ніхто, включно зі США, не був готовий і не планував надавати Грузії військову допомогу. Хоча грузинська бригада миротворців тим часом була в Іраку, виконуючи завдання саме воєнного характеру, пліч-о-пліч, у тому числі, з членами НАТО та ЄС. — Отож Росія може продовжувати робити все, що їй заманеться? — Ні, не може. Так, світовий порядок недосконалий і багато в чому несправедливий. Так, могутні в економічному і військовому планах країни можуть собі дозволити діяти агресивно. Але ми не повинні сприймати це з якимось фаталізмом. Право сильного діяло завжди. Однак і на сильного, якщо він діяв агресивно, знаходилася управа. Пригадайте світові війни — чим вони закінчилися? До того ж сьогодні світ взаємозалежний, як ніколи раніше. Навіть найсильніші держави не можуть існувати замкнено, без активного обміну, в режимі натурального господарства. Світ уразливий, і вони уразливі. Розуміння цього фактора плюс демократичні цінності, які відрізняють третє тисячоліття від попередніх, є, хай повільним, але стримувальним чинником. А в цій конкретній ситуації? Так, Росія могла за добу захопити Тбілісі, могла скинути президента Саакашвілі, й реально перешкоджати цьому не міг і не став би ніхто. Однак це була б не остання крапка у війні.

«Воєнний конфлікт між Україною і Росією недопустимий»

— Знаєте, коли по телевізору показували кадри з розбомбленого Горі, який міститься за кілька десятків кілометрів від Тбілісі, очі мимоволі шукали на карті Бориспіль, Обухів, Фастів, Васильків… Так, більшість українців сьогодні скаже, що це маячня, абсолютна фантастика, що Росія ніколи не розв'яже війну проти України. Однак для грузин російські бомбардувальники над Горі ще зовсім недавно також були фантастикою. Чи вважаєте ви, що воєнна агресія Росії проти України можлива? — Не лякаймо самі себе й не накручуймо. Нам потрібно думати, робити висновки й діяти. — Гаразд, припустімо, тих українських експертів і журналістів, котрі висловили припущення, що Україна буде наступною після Грузії, переповнювали емоції. Однак частина західних колег і аналітиків, у тому числі й добре відомий у нашій країні британець Джеймс Шерр та дуже досвідчений американський дипломат Річард Холбрук, висловила впевненість, що, воюючи у Грузії, Росія думала про Україну. — Незважаючи на помилки на різних етапах побудови відносин між Україною і Росією, нам вдалося уникнути таких конфліктів. Гадаю, так буде й надалі. Незважаючи на безліч суперечностей у різноманітних сферах. Очевидно, за цим стоїть розуміння того, що воєнний конфлікт між Росією і Україною — двома найбільшими країнами Європи — став би справжньою катастрофою для всього континенту. Причому в усіх аспектах — політичному, економічному, екологічному, енергетичному та інших. Ми повинні виходити з парадигми: воєнний конфлікт між Україною і Росією недопустимий. Але абстрагуймося від конкретних держав. Так, сильна у військовому плані країна X може спробувати підім'яти під себе слабшу країну Y. І може досягти успіху на початковому етапі — за рахунок військової могутності та чинника раптовості. Так, потрібна потужна армія. Але не тільки. Адже у великої держави армія все одно буде чисельніша й сильніша. То що, слабша країна завжди приречена? Ні. Хто сумнівається, раджу прочитати класиків воєнної стратегії — китайських, німецьких, російських… У війні перемагає не той, у кого більше літаків, кораблів та армійських корпусів. А той, у кого сильніша єдність власного трикутника «влада — народ — армія» і хто зможе розбити такий самий трикутник противника. Цього багато століть тому навчав китайський стратег Сунь Цзи. Потрібна не лише сильна армія, а насамперед — сильна влада, яка спирається на підтримку народу. А якщо говорити про військові аспекти, то існує безліч можливостей для асиметричних дій. Шаміль Басаєв показав, як силами до батальйону можна на тривалий період відбити у великої країни з двохмільйонною армією бажання продовжувати війну. Я категорично не схвалюю дій Басаєва, які призвели до численних мирних жертв, і наводжу лише тому цей варіант асиметричної відповіді, що він відомий читачеві. Той, хто ніколи не встоїть під час лобового зіткнення, цілком може зломити волю противника або завдати йому непоправної шкоди асиметричними діями. Доручімо професійним військовим відпрацювання сценаріїв, які зберігаються в «темних» кімнатах, а від політиків вимагаймо відповідального й ефективного управління країною. Бо на сьогодні більшої загрози, ніж ми самі, для України немає. — Мені теж абсолютно не хочеться фаталізувати майбутнє. Але протягом усього російсько-грузинського конфлікту Москва розмовляла з Києвом тоном, мало відмінним від тону її спілкування з Тбілісі. Україну звинувачували і в тому, що вона озброювала Грузію, і в необ'єктивності, і в підтримці однієї зі сторін, і у втручанні в діяльність Чорноморського флоту. З одного боку, досить принизливо мовчки терпіти подібні окрики. З іншого — цілком очевидно, що нас теж провокують. Як Україна повинна тепер вибудовувати діалог із Росією, щоб і національну гідність зберегти, і не загострювати відносин із північним сусідом, і вже тим паче не опинитися в пастці, до якої потрапили Саакашвілі і Грузія? — Як вибудовувати діалог? Спокійно, професійно й відповідально. Але для початку обом сторонам визнати, що братерських відносин між Україною і Росією ніколи не було, немає і не буде. — Братерськими можуть бути стосунки в мене з братом Віталієм, громадянином Росії. А міждержавні відносини братерськими бути не можуть, і досить політикам на цьому спекулювати. Відносини між державами мають бути взаємовигідними й рівноправними. Тепер про тон заяв росіян. Останні заяви російського МЗС складено мовою 50—60-х років минулого століття, причому з клишоногим дипломатичним сарказмом. «Україна заповзятливо до зубів озброювала грузинську армію, прямо підштовхуючи до інтервенції та етнічних чисток» — провокаційна, безвідповідальна й неправдива заява. Я поставив п. Лоскутову, раднику-посланнику російського посольства (посол у відпустці) запитання: хто конкретно з українського керівництва підштовхував до інтервенції та етнічних чисток? Ющенко? Тимошенко? Янукович? Богатирьова? Кінах? Єхануров? Гриценко? Хто? — Ніхто! Це абсолютна неправда. На характері цієї і наступних заяв позначилися ворожість і невдоволення, що накопичилися за багато років. Ідеологи «Великої Росії» психологічно не хочуть визнати право суверенної країни проводити власну політику й самостійно визначати її пріоритети, не погоджуючи їх із Кремлем. Проте ці пріоритети можуть відрізнятися від російських. Не всім же строєм ходити. — Але чи спроможні ми для початку відстояти свої пріоритети бодай у питанні базування російського Чорноморського флоту? — Ми вже говорили про те, що відносини з Росією ніколи не будуть братерськими, але вони мають бути взаємовигідними, рівноправними. Наголосимо на корені «право» й уточнимо позиції щодо базування в Україні ЧФ Росії. Вважаю, ми, не зволікаючи, повинні зробити крок, передбачений базовими угодами щодо Чорноморського флоту 1997 року і який детально аналізувався місяць тому на сторінках «ДТ». Крок, про який чомусь мало говорять у Кабміні і зовсім не говорить президент. У документі записано: починаючи з 2008 року, Росія повинна платити Україні за орендовані флотом об'єкти відповідно до законодавства України. Законодавство нашої країни передбачає ринкову оцінку орендованого майна й відповідно — ринкову орендну плату. На сторінках «ДТ» та інших видань експерти її оцінили приблизно в 1 млрд. доларів на рік. А що ми маємо сьогодні? Починаючи з 1997 року, Росія щорічно списувала Україні по 97 млн. доларів із загальної суми зафіксованого на той період боргу. Із цього, а реально — з наступного року ми можемо перейти на нову систему орендної плати, однак лише в тому разі, якщо повністю сплатимо борг перед Росією. Сьогодні ми винні Росії 1,3 млрд. доларів. Прем'єр Юлія Тимошенко говорить, що уряд завдяки мудрій політиці додатково поповнив казну на понад 20 млрд. гривень. От я й пропоную — уряду, Раді, президенту — вже у вересні при внесенні законопроекту про зміну бюджету-2008 в обов'язковому порядку передбачити погашення нашого боргу Російській Федерації в обсязі 1,3 млрд. І перейти після цього на стягування ринкової орендної плати за базування ЧФ РФ. Так, ми втратимо цього року, але в наступні дев'ять — виграємо. І все це буде зроблено правомірно, відповідно до чинних двосторонніх угод. І тоді буде зовсім інша логіка перебування та сприйняття в Україні російського флоту. Влада Севастополя і Сімферополя отримає величезні додаткові ресурси на розвиток міста і Криму в цілому. І ніхто не стверджуватиме, що, мовляв, ЧФ Росії утримує Севастополь. За мільярд доларів ми самі створимо в десятки, якщо не сотні разів більше робочих місць у Севастополі і в усьому Криму. Якщо уряд не запровадить такої статті витрат, я не голосуватиму за зміну бюджету-2008. Навіть якщо мій голос виявиться 226-м. Це обов'язково потрібно зробити, і це буде рівноправно і взаємовигідно: Росія отримала базу для флоту, Україна — реальну компенсацію за оренду своїх об'єктів і землі.

Гострокутний трикутник

— Знову мушу висловити сумнів: чи достатньо ми сильні для проведення власної незалежної політики? — Сильна зовнішня та оборонна політика може бути лише тоді, коли єдині країна і суспільство, сильна і єдина у своїх діях влада, боєздатна армія — пригадуєте трикутник, накреслений китайським стратегом? Що ж ми спостерігаємо у нас, коли точиться війна між двома стратегічними партнерами України і в цю війну втягують нашу державу? Почнімо з парламенту, першої гілки влади. Розумію, період відпусток. Але ця причина може пояснити затримку на один-два дні. Та минає три, чотири, п'ять днів, а лідери провідних політичних сил, представлених у парламенті (окрім КПУ), так і не заявили своїх позицій щодо війни. Не так важливо, якими б вони були — позиції Юлії Тимошенко, Віктора Януковича, Володимира Литвина, В'ячеслава Кириленка; важливо їх мати. Це ж політичні, а не бізнесові лідери, правда? Нема позицій лідерів партій — немає сенсу навіть говорити про вироблення єдиної позиції Ради. Чекаємо до вересня? Тепер про президентську вертикаль і виконавчу владу. Нам у цілому відома позиція президента як глави держави, вона озвучується заявами МЗС. На превеликий жаль, президент не скликав негайно Раду національної безпеки та оборони, яку він очолює. Не відкликав із відпусток секретаря РНБОУ, всіх міністрів, керівників спецслужб і правоохоронних органів, які входять до складу Ради, як і керівників військової розвідки та прикордонної служби, главу свого секретаріату. Результат — ніхто не організував чітко скоординованої цілодобової роботи в режимі ситуаційних кімнат на міжвідомчому рівні. Не впорядковано потоки оперативної інформації, немає системного аналізу всієї отриманої інформації з виходом на варіанти дій — прораховані, узгоджені, реалістичні. Тому від імені держави озвучуються заяви й вимоги, виконання яких вона, держава, нездатна відстояти і забезпечити. Рішення про недопущення на базу в Севастополь кораблів ЧФ Росії виконати можна, різними способами, але — чи готовий президент України, віддаючи наказ, відповідати потім за цілком прогнозовані негативні наслідки такого кроку? Тому одна з розвідок 8 серпня (!) письмово доповідає нагору, що все спокійно, коли в усьому світі вже знають, що на Кавказі йде війна. Тому, замість непідписаних постанов Кабміну, поспіхом приймаються укази президента. І тут-таки чиновник СП вбиває клин в одну зі сторін трикутника — у єдність влади, довірливо розповідаючи всьому світові, хто з членів уряду не підписав узгодженого через листування рішення РНБОУ. Війна війною, а конкурентів на наступних виборах треба «мочити» заздалегідь. А віце-прем'єр тут-таки посилає (кому?) месидж: мовляв, Кабмін виконуватиме лише технологічні укази. А наступного дня інший чиновник СП додасть до питання про єдність влади — «мочити», то по-дорослому, звинувачуючи членів уряду в підсобництві іншій державі. А як там ще одна вершина трикутника — армія? Армія чекає обіцяних і не виданих грошей (зміни до бюджету не ухвалено) і ще гучніше обіцяних, але без шансів на отримання, 8000 квартир (провальний звіт за підписом Єханурова є). Армія наперед доїдає вже листопадові кошти на продовольство, допалює рештки пального, закупленого за ціною значно вищою, ніж можна купити на заправках (акт ГоловКРУ є). І при всьому цьому армія допомагає людям: наводить мости й рятує від повені. Однак головне не це, головне — парад! Так наказав головковерх. Не важливо, що гроші зняли з бойової підготовки, не важливо, що гусеницями порвемо асфальт (на виготовлення гумової взувачки немає часу, адже рішення приймалося не заздалегідь, а як завжди), не важливо, що Київська держадміністрація не дала «добро» на проліт військових літаків над столицею. Все це не важливо, виб'ємо і проб'ємо — парад! За будь-якої погоди, навіть якщо на половині території — як каже президент, «другий Чорнобиль», а поблизу кордонів — війна. — Але ж нам справді необхідна сильна армія. Хоча ще недавно ЗМІ дискутували, чи потрібна Україні армія взагалі? — Тепер тих, хто сумнівається, буде менше. Щоб створити сильну армію, нічого нового не треба винаходити. По-перше, треба виконати Державну програму розвитку Збройних сил України на період до 2011 року, яку було розроблено в Міноборони, узгоджено двома урядами (Тимошенко і Єханурова), підтримано членами РНБОУ і введено в дію указом президента. Програма в повному обсязі не виконується. Насамперед — через недостатнє фінансування. Прем'єр обіцяла виділити армії 2% ВВП, виділила — трохи більше 1% ВВП. Отже, програму буде зірвано. Не буде технічного переоснащення армії сучасними системами озброєнь, насамперед вітчизняними, які вже може виробляти наш ВПК. По-друге, потрібно виконати Програму переходу ЗС на контрактний принцип комплектування. Вона теж зривається. Вже зрозуміло, що без авральних заходів протягом півтора року, які залишилися, Ющенко не виконає передвиборної обіцянки — створити професійну контрактну армію до кінця 2010 року. По-третє, необхідно виконати Програму розвитку сил спеціальних операцій. До речі, це був останній документ, який я підписав на посаді міністра оборони торік у грудні. Ця програма стала результатом річної роботи Міноборони, Генштабу, ГУРу, командирів частин і просто досвідчених офіцерів спецназу. Сили спеціальних операцій — це найбільш боєготовний компонент наших Збройних сил. У частинах спецназу і бойових груп навіть логіка, дух і етика взаємин будуються на засадах, які я планував поширити на майбутню професійну армію. Там немає показного чиношанування. Не чисельна бойова група повинна виконувати завдання автономно, у відриві від бази, в екстремальних умовах, у тому числі на чужій території. Тому кожен боєць залежить від інших, незалежно від військових звань, і загальний результат залежить від кожного бійця — як успіх, так і зрив виконання завдання. У частинах спецназу культивуються такі риси, як самостійність у прийнятті рішень, відповідальність, зухвалість і готовність іти на ризик. Солдати спецназу, не кажучи вже про сержантів та офіцерів, ходять із прямою спиною, на відміну від бійців регулярних частин, які з радянських часів рухаються на напівзігнутих, навчені крокувати строєм, віддавати честь, прибирати територію, фарбувати бордюри, обходити начальство і тільки поверхово — власне військової професії. Змушений констатувати: на превеликий жаль, виконання Програми розвитку сил спецоперацій міністр Єхануров зірвав. Це не питання бюджету чи Кабміну, це питання саме Міноборони в рамках того бюджету, який виділено. На цей рік передбачалося додатково 300 млн. гривень на спецназ. Коли я підписував програму, всі у Генштабі й Міноборони чітко розуміли: хоч би яким був загальний бюджет Міноборони, гроші буде виділено — кров із носа. Навіть шляхом зменшення витрат на інших напрямах. Бо частини спецназу здатні тактичним підрозділом виконувати завдання, без перебільшення, стратегічної важливості. Це — еліта армії. Вони здатні діяти на суходолі, з повітря, з-під води. Група з чотирьох-п'яти осіб здатна блокувати будь-який штаб, пункт управління, аеродром чи порт противника, захопити пускові установки ракет. Це професіонали, здатні виконувати асиметричні дії, у тому числі за межами території країни. Щоб переконати агресора, хоч би ким він був, що продовження агресії проти України загрожує для нього серйозними проблемами на власній території. І ось таку важливу програму було зірвано! На початковому етапі планування у Генштабі та Міноборони, коли було затверджено бюджет, на неї виділили замість 300 приблизно 160 млн. (на папері), а фактично — удвічі менше. Не буде закуплено сучасних систем зв'язку, зброї та боєприпасів, парашутів… Чому? А тому, що немає професіоналізму й відповідальності. В Україні немає міністра оборони, є міністр надлишкового військового майна. З п'яти його заступників — лише один професіонал, який розуміє армію, та й тому відведено другі ролі (може, тому, що кілька місяців працював у моїй команді?). Решта четверо — люди, які розуміються на фінансових ресурсах і на надлишковому майні. Ніхто з керівництва Міноборони, при мовчазному Генштабі, не сказав президентові, що виділити гроші на розвиток сил спецоперацій — це значно важливіше для оборони країни, ніж проводити парад (понад 80 млн. гривень) і будувати в Батурині ще один, 18-й за ліком, ліцей (50 млн. нинішнього року на документацію і сотні мільйонів — наступного на будівництво). Мені вдавалося стримувати впливи ззовні і розвивати ті компоненти армії, котрі гарантують безпеку країни і її громадян, а не символічні атрибути, що мають третьорядне значення для країни. Не буду продовжувати приклади неефективних дій чи злочинної бездіяльності влади у критичних для країни умовах. Головне зрозуміло — державна влада не те що не сильна — вона не працює, а коли й працює, то частіше на негатив. А нам сьогодні як ніколи потрібна державна машина, яка ставить мету, а не рефлексує; захищає національні інтереси, а не рейтинги; постійно відстежує тенденції розвитку та виклики всередині країни і за її межами, щоб потім аврально не давитися кусками спізнілої й незвичної інформації… Поки маємо лише розвал, без сходження, у всіх гілках і по всій вертикалі влади, годі розраховувати на сильну зовнішню та оборонну політику. Нас «розводять» і далі «розводитимуть». І сильні, і слабкі.

«Цивілізований світ нині як ніколи слабкий»

— То що ж, ми найслабкіші в цьому світі? — Нині ми більше говоримо про війну між Росією й Грузією. Але, повірте, крім палаючого сьогодні Кавказу є глобальні світові процеси. Їх аналіз показує, що не такі війни і не такі загрози стануть справжнім викликом для цивілізованого світу. Насмілюся стверджувати, що цивілізований світ нині слабкий як ніколи! А загрози йому — навпаки, сильні як ніколи. І дуже сподіваюся, що в боротьбі проти цих загроз нинішні учасники конфлікту, і Росія і Грузія, стоятимуть поруч, по один бік, хоч би яким малоймовірним це здалося сьогодні. Ми можемо провести на карті смугу від Північної Кореї через Пакистан, Афганістан, Іран, Ірак, Близький Схід, Судан і закінчити на Балканах. Це буде не єдина, але найнебезпечніша конфліктна зона. До слова, захоплені подіями на Кавказі й Олімпійськими іграми, світові й вітчизняні ЗМІ забули про те, що в Пакистані запущено процедуру імпічменту президента. Чим вона закінчиться? Відомо, що стабільність у цій країні тримається на генералі Мушаррафі. І багато в чому стабільність у сусідньому Афганістані, на кордоні з яким Пакистан протягом кількох років утримує угруповання понад 60 тисяч чоловік, прикриваючи кордон. І не тільки від наркотиків. Загинуло вже понад тисячу пакистанських солдатів. Може виникнути серйозна проблема у вибухонебезпечному регіоні. В Україні про це навіть не говорять. У згаданій вибухонебезпечній смузі є все: заморожені, тліючі й палаючі конфлікти; непідконтрольні владі транснаціональні терористичні й кримінальні угруповання; величезні фінансові ресурси; ядерна й інші різновиди зброї масового ураження, їх технології й компоненти; безліч найнебезпечніших звичайних засобів ураження; процвітає світовий наркобізнес. Там стоять війська багатьох країн, там неефективні уряди, там щодня нові теракти й людські жертви. Найголовніше, бойові угруповання не обтяжені демократичними цінностями й готові жертвувати людьми не тільки чужими, а й своїми, тисячами й десятками тисяч. Вони готові до найрішучіших дій по всій земній кулі. Загрози серйозні. Для будь-якої країни. Навіть для наймогутнішої. До речі, США не раз моделювали локалізацію загрози застосування компонентів біологічної зброї. Результат щоразу один — мільйони жертв, власними силами локалізувати загрозу неможливо. Це США! А Україна, Грузія, Росія? А тепер подивімося, що там з іншого боку — в цивілізованому світі? Який він нині? Так от я стверджую, що він слабкий як ніколи. Чому? Назву чотири найважливіші, на мій погляд, чинники. Перший. Усі розвинені, стабільні демократичні країни на виборах, чи то президентських, чи парламентських, голосують приблизно п'ятдесят на п'ятдесят. Інакше й бути не може в стабільній країні. Візьмімо Західну Європу, США або навіть Україну. Тут не можна на виборах комусь здобути 80—90% голосів, тобто цілковиту підтримку. Це можливо лише в авторитарних режимах або в країнах на переломних етапах історії. У решті світу — п'ятдесят на п'ятдесят. Про що це говорить? Про слабкість і політичну вразливість найвищого рівня — політичного керівництва країни. І що ближче до виборів, то воно вразливіше й слабкіше. У такій ситуації дуже важко приймати важливі, відповідальні, непопулярні рішення. А саме таким буде рішення про відправлення своїх військ у небезпечний регіон. Ще складніше тримати удар, коли в країну повертаються тіла загиблих, направляючи при цьому в зону конфлікту мільйонні, потім мільярдні ресурси. Думаючи про вибори, щодня під пресом критики ЗМІ, опозиції... Очевидно: відправлення військ в Ірак, чи то наших, чи то польських, населення не підтримувало — понад 70% були проти. Дуже важко на найвищому політичному рівні (президента, уряду, парламенту) приймати такі рішення. Ми бачили, як після виборів в окремих країнах ЄС і НАТО, наприклад, в Іспанії, миротворців виводили негайно — через два тижні. (До слова, Україна вивела свій контингент поступово, протягом року.) Тобто найвищий політичний рівень дуже вразливий. Особливо, коли країна підходить до виборів. Це видно нині й у Сполучених Штатах. Друге. Опускаємося на наступний рівень — військово-політичний. Рівень міністрів оборони. Я працював на посаді міністра два роки й десять місяців. Коли йшов, на своїх посадах залишалися тільки п'ять із приблизно 40 міністрів оборони, з якими я починав працювати. У Білорусі, Азербайджані, Таджикистані, Туреччині й Данії. В інших країнах міністри помінялися, а десь і по кілька разів. У багатьох країнах на посаду міністра оборони призначають (така практика в цивілізованому світі) людей із сфери медицини, фінансів, культури, журналістики. Екзотичний випадок був в Іспанії: там міністром оборони призначили жінку на сьомому місяці вагітності. Хтось може уявити її працездатним міністром у разі, якщо виникне конфлікт і потрібно буде працювати по 24 години на добу багато днів підряд? До чого я хилю? При слабкому найвищому політичному рівні наступний рівень — міністрів оборони, який має пропонувати найвищому керівництву країни варіанти прорахованого й вивіреного щодо наслідків військово-політичного рішення, вміти відстояти оптимальний варіант, — цей рівень не готовий до такої ролі. Об'єктивно. Отже, покладаються на військових. Третє. Наступний рівень — найвище військове керівництво — зазвичай, начальник генштабу. Давайте спитаємо: в яких країнах ці люди — генерали з багатьма зірками — мають особистий досвід планування, розгортання і бойового застосування військ? Не полку чи бригади, а значимого загальновійськового угруповання? Теж можна на пальцях перелічити: США, Росія, Туреччина, Ізраїль, Британія. І практично все. Решта читають підручники, зазвичай, написані з аналізу попередніх і чужих війн. Отже, розраховувати на тверді фахові рекомендації військових у складний момент найвище керівництво країни теж не може. Четвертий чинник — низьку ефективність міжнародних організацій, недостатню оперативність у прийнятті рішень — ми вже обговорювали. Додам лише, що сила демократії має й значимі слабкі сторони. Адже найбільш демократичні з альянсів будуються на принципі консенсусу, і рішення того ж НАТО може заблокувати одна-єдина країна. А тепер пригадаймо ще раз, хто може кинути виклик стабільному, мирному, спокійному, нешвидкому в прийнятті рішень цивілізованому світу? Вони готові знищувати тисячі людей і тисячами гинути самі. Щоб доставити смерть на чужу територію, їм не потрібна величезна машина логістики, біотуалети, кондиціонер у казармі й п'ять різновидів морозива на обід. Із жменею рису, аби була зброя, вони тижнями переміщаються будь-якою місцевістю. І головне — навчені й готові діяти асиметрично, завдаючи ударів по найбільш болючих точках розвиненого демократичного суспільства. Я переконаний, лідери демократичних держав повинні якнайшвидше усвідомити й визнати вразливість і слабкість як окремих країн, так і міжнародних організацій. Можливо, їм легше буде зробити це саме тепер, після конфлікту між Росією й Грузією, коли деякі слабкості вийшли на поверхню. А що ж Україна? Наші лідери й у країні, й за кордоном говорять про одне й те ж саме — про коаліцію, вибори... Серйозні регіональні й світові проблеми або не усвідомлені, або вони взагалі їх ніколи не цікавили.

«Я відкликав би заявку України на ПДЧ»

— Не можу не запитати: чи повинна Україна після грузинських подій прискоритися на шляху в НАТО? Чи ця мета для нас уже неактуальна? І збільшилися чи зменшилися наші шанси отримати ПДЧ у грудні? — Я не вважаю це питання нині найактуальнішим. Ми ж не говоримо про членство, до якого треба підготуватися, сформувати єдину політичну позицію, яку потім мають підтримати громадяни країни. Нині передумов для цього немає. Тому говорити про членство не доводиться. Усім уже ясно, протистояти серйозній загрозі жодна країна сама не зможе. Так само очевидно, що об'єднання зусиль вигідніше, зокрема, з економічного погляду. І так само ясно, що коли на планеті бодай один ефективний військовий союз, то це НАТО, іншого немає. До НАТО, як і раніше, стоїть черга, на відміну від Ташкентського договору, з якого лише виходять. Чому я вважаю питання формального приєднання до ПДЧ неактуальним? Тому що нам ніхто не заважає виконувати його вже сьогодні. Ніхто. Незалежно від того, ухвалить НАТО відповідне рішення в грудні або квітні чи не ухвалить. Якщо українська влада усвідомить, що нам треба піднімати свою економіку, екологію, судову систему, військову машину, нехай вона це робить. І оце все й називається абревіатурою ПДЧ. Я це розумів і, коли був міністром оборони, в листопаді 2005 року на зустрічі з міністрами оборони країн НАТО виступив з ініціативою і сказав, що Україна сама розробить для себе ПДЧ, щоб підняти рівень Збройних сил до натовських стандартів. Адже вище стандартів немає. Мені відповіли: «Чудово, розробляйте». Навіщо я це тоді зробив? Хотів, щоб розмови про ПДЧ перейшли в практичну площину. Щоб про ПДЧ не говорили як про «чорний ящик» або «річ у собі», а щоб документ лежав у міністра на столі. І ми знали, що треба зробити, з якими ресурсами, в які терміни. Ми розробили проект ПДЧ за три місяці, обговорили, надали натовцям, залучили їхніх консультантів, насамперед із країн, які недавно вступили до альянсу. Вислухали їхні рекомендації й прийняли в тій частині, що нам видавалася корисною. У ПДЧ записано лише те, що потрібно нам, Україні. Нічого більше. Кажу про цей відповідально. Якщо на те пішло, то програма уряду «Український прорив» і є ПДЧ. Я про це сказав Юлії Тимошенко перед її поїздкою в Брюссель: не треба боятися реакції людей, це й є ПДЧ, у баченні нинішнього уряду. І нічого іншого в цьому документі не буде. Там буде розділ, присвячений нормальній виборчій системі, нормальній ринковій економіці, боротьбі з корупцією — це потрібно нам, не їм. Сильна боєздатна армія — потрібна нам, а не американцям, у них є. Тому ніхто не заважає нам самим виконувати свій ПДЧ. І в мене є обгрунтований закид до членів уряду: чому вони не розробили ПДЧ для своїх міністерств і чому не виконують? Знаю твердо, якби в червні 2006 року, коли проходило засідання Комісії Україна—НАТО на рівні міністрів оборони, на якому я був присутній, у країні була коаліція й новий уряд, ми гарантовано отримали б ПДЧ. І тоді за нього проголосували б і німці, і французи, і бельгійці, і решта країн. Чому? Тому що на кожній зустрічі з міністрами оборони НАТО ми обмінювалися новими результатами й досвідом. Щоразу я доповідав про результати, й усі натовці розуміли, що українська армія знає, куди рухатися, й рухається в цьому напрямі планомірно й послідовно. А тепер запитання: хто заважає нині всім нашим міністрам — Шандрі, Князевичу, Онищуку, Вакарчуку, Данилишину й іншим — розробити ПДЧ і з інтервалом у три дні проїхати маршрутом Брюссель — Берлін — Париж, щоб представити партнерам ПДЧ кожного у своїй сфері відповідальності? А через два місяці — знову тим же маршрутом, з першими результатами виконання. Через два місяці — знову. Знаєте, чим би це закінчилося? Натовці сказали б нам: «Годі, хлопці. У нас не залишається часу для своєї роботи. Один ваш міністр їде, відразу приїжджає інший зі своєю доповіддю.

Все, ми ситі, ми бачимо результати, ви нас переконали, ми підтримуватимемо Україну». Та цього ж немає! В уряді про ПДЧ говорять, але ним не займаються. Президент міг би вже давно видати указ, який зобов'язує кожного міністра розробити протягом двох місяців свою частину ПДЧ й активно його виконувати. Та ж Ющенко теж цього не зробив. Тому формальне ухвалення або неухвалення рішення про надання Україні ПДЧ у грудні для нас непринципове. Скажу навіть більше. На місці Ющенка я б відкликав заявку України на отримання ПДЧ зі штаб-квартири НАТО. Але при цьому забезпечив його реальне виконання Україною без будь-яких рішень НАТО, вони не обов'язкові. — Та, можливо, події в Грузії саме й підштовхнуть країни альянсу, що сумнівалися раніше, до позитивного для України рішення? Чи ви вважаєте, що, навпаки, ще сильніше налякають їх? — Когось підштовхнуть, когось налякають. Нині важко давати оцінки. Але думаю, що кардинальної зміни позиції не буде. З різних міркувань, зокрема енергетичних. Та про це трохи пізніше. Повернімося до відкликання заявки на ПДЧ. Давайте не ставити альянс у незручне становище. Коли всередині країни немає єдності, коли немає її в парламенті й через це питання блокують трибуну і не дають ухвалювати дуже важливі закони. Коли немає єдності по всій вертикалі влади. Коли немає ефективної державної машини. Адже, повторю, йдеться не про вступ до альянсу. Вступ у НАТО — це, образно кажучи, вступ до університету. А тепер, дискутуючи про ПДЧ, ми говоримо лише про право України піти в бібліотеку почитати книжки, поглибити свої знання, щоб потім успішно скласти іспит. Ну, то читайте книжки! У нас вони є, і свої і чужі. Не впевнений, що ініціативу щодо відкликання заявки підтримають. Та я б нині сконцентрувався на створенні ефективної системи влади й досягненні конкретних результатів. І коли щотижня, щомісяця наші громадяни відчуватимуть, що їм стало жити ліпше, вони шануватимуть свою владу. І тоді вони довірять їй будь-які стратегічні рішення. Будь-які. Навіть без референдуму. Вони розумітимуть, що влада працює для них. А оскільки вона мудро працює всередині країни, отже, їй можна довірити й прийняття важливих зовнішньополітичних рішень. А коли в нас перманентні внутрішньополітичні війни, коли в людей із кожним днем зростає відчуття незахищеності, вразливості, коли вони не можуть спланувати свій сімейний бюджет або власний бізнес, то жодної поваги до влади немає. Тоді люди не довірять їй важливих рішень і захочуть самі приймати їх на референдумах. Отож не треба перекладати на Європу свої проблеми. Виконуйте свій ПДЧ. Щоб закінчити цю тему, нагадаю: багато країн стали членами НАТО без усякого ПДЧ. І нині є європейські держави — не члени НАТО, які не збиралися й не виконуватимуть ПДЧ. Та завдяки ефективній внутрішній і зовнішній політиці можуть бути прийняті в альянс у будь-який момент, щойно подадуть заявку.

«Ми не повинні міняти цінності на ціни»

— Ви збиралися повернутися до енергетичного аспекту. — Річ у тім, що країни ЄС і НАТО забезпечують свою безпеку колективними зусиллями, а переговори з «Газпромом» проводить кожна країна окремо. І отут для одних виклик, а для інших (включаючи наш уряд) — спокуса поміняти цінності на ціни. Стратегічні цілі, демократичні цінності — на дешевий газ на конкретний рік, під конкретні вибори, під конкретного прем'єра чи президента. Я не хочу, щоб Україна міняла цінності на ціни. Ми це вже робили не раз. І бачили, чим це закінчилося. Дешевого газу не буває. Залишок ціни однаково доберуть за закритими схемами і шляхом установлення контролю над нашою економікою. За незалежність своєї країни потрібно боротися і потрібно платити. Якщо ми не бажаємо стояти на колінах, а хочемо ходити з рівною спиною, отже, доведеться платити ринкову ціну за газ. Вона все одно стане такою, незалежно від того, що заявляв чи не заявляв президент, або чому промовчала прем'єр, спостерігаючи за війною на Кавказі. До цього треба готуватися. І робити це не в стані шоку. Зрозуміло, що тема газу набула фаталістичного звучання (мовляв, економіка і соціальна сфера заваляться) значною мірою через те, що саме на газі були зароблені і далі заробляються мільярдні капітали. Газове лобі дуже сильне. Саме звідти йдуть найбільші метастази корупції. Незалежно від того, хто президент і хто прем'єр. Висловлю думку, котру сьогодні мало хто поділяє, але дуже скоро поділятимуть більшість думаючих людей. За розумної політики нашої влади ціна на газ не має для України принципової ваги. Вона не буде захмарною, вона буде ринковою. Так, вона буде значно вищою, аніж тепер. Але давайте подивимося на цю проблему не крізь призму страху, а холоднокровно, й оцінимо, що є у нас, чого нема в інших країн у цій сфері. Перше. У нашої країни є власний газ — понад 20 млрд. кубів щорічно. Чого нема у більшості країн Європи. Друге. У нас є стратегічна труба, яка після конфлікту в Грузії приверне ще більшу увагу. Такої труби нема у більшості країн Європи. І хочу нагадати, що ця труба давала в наш баланс газу 2004—2005 років додатково до 28 млрд. кубів газу (для порівняння цього року — лише 9 млрд.). Третє. У нас є підземні сховища газу. Їх теж нема у більшості країн Європи. І це теж плюс у наш газовий баланс. Четверте. У нас є вугілля, приблизно на 400 років. З усіма проблемами цієї галузі, але і з усіма її потенційними можливостями. Таких запасів вугілля теж нема у більшості країн Європи. П'яте. У нас є атомна енергетика. Її немає у дуже багатьох країнах Європи. Шосте. У нас є гідроенергетика завдяки потужним річкам, яких нема у дуже багатьох країнах Європи. А була ще мала гідроенергетика. Її, на жаль, заморозили або зруйнували, але свого часу вона забезпечувала електроенергією цілі райони. І її можна відновити. Сьоме і, можливо, найголовніше. У нас енергоспоживання на одиницю вироблюваної продукції вчетверо-вшестеро вище, аніж у розвинених європейських країнах. І це велетенський резерв для зменшення споживання газу — починаючи з ЖКГ, із кожної квартири. Щоб припинити гріти трубами землю, поставити регулятори на батареї, а не відчиняти кватирки взимку. А тепер запитання: маючи те, чого не має більшість країн Європи, ми не виживемо, пропадемо? А як вони вижили, і не просто вижили, а нормально і заможно живуть? Ринкова ціна на газ (а іншої й не буде скоро) стане величезним стимулом для зниження енергоспоживання. Жодне рішення Кабміну не буде більшим стимулом, аніж висока ціна. Тому що кожен, від бізнесмена до звичайного громадянина, задумається, як опалювати свій будинок чи квартиру, і почне заощаджувати. Тож ми не в слабкій позиції. На додаток до сказаного, нам потрібно чіткіше окреслити роль держави. Не повинні наші високі чиновники, міністри та президенти стояти на колінах на переговорах, домагаючись низької ціни на газ для людей, які збільшують свої статки щороку на п'ять—десять мільярдів. Нехай ці люди заплатять ринкову ціну, це їм цілком по кишені. Безумовно, держава їм допомагатиме як структурам, котрі створюють робочі місця і приносять гроші в бюджет у вигляді податків. Але держава не повинна домовлятися про ціну на газ для бізнесу. Нехай купують на ринку. І багато хто з них робить це вже сьогодні. А дехто і трубу свою має. Товариші з «Міттал Стіл», пани Фірташ, Ахметов, Пінчук й інші продають свою продукцію на світовому ринку за світовими цінами. При цьому вони не платять своїм робітникам зарплату за світовими стандартами. Є резерви рентабельності, прибутковості. Нехай купують газ за ринковими цінами. А держава забезпечуватиме те, що повинна: бюджетну сферу і ЖКГ. На якийсь період держава, можливо, підтримає кредитами найбільш уразливі галузі економіки. Пам'ятаєте, скільки казали, що коли ціна на газ буде понад 130 доларів, то вся економіка завалиться? Сьогодні їй поставляють газ по 296 доларів. Багато що не завалилося. Десь зменшилася рентабельність. А отам, де завалилося, має допомогти країна. І за короткий період — три-чотири роки — ми зможемо забути про тему газу. Я вже не кажу про резерви, які ми розкрили б, провівши ревізію родовищ, перевіривши, хто ними розпоряджається, які з них законсервовані і видобуток може бути відновлений, перевірити, чий газ міститься в підземних сховищах, хто і куди його експортує. Серйозно, а не через напівзакриті і явно неефективні механізми розробляли б газовий шельф. Не з «Венко», а із серйозним інвестором. Нам потрібно ставати сильнішими, і тоді ПДЧ буде вторинним. Тоді чийсь диктат буде вторинним. Якщо, звісно, ми хочемо бути самостійною державою.

gazeta.dt.ua

Теги: Гриценко

Юлія Більченко

ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР

16 серпня 2015 г., 13:53 Переглядів: 5223 Коментарі: 0

Роздрукувати Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

2013-2026 © АНТИКОР — національний антикорупційний портал

Реклама на сайті • Наші партнери

Політика конфіденційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.